

xī. 5878; - 101 / 1939-40. - 1939. xii. 19. - kécses - nybs;
5988 - 211 / " - 1940. iv. 24. - megys - egyhangú;
6.072 - 295 / " - " vi. 20. - kőművek - nybs.

Biharvajda, Bihar m. 1916. ix. 4. ref.

Anatóni áhítat: 1091 / 1939-40. j. i. 7.

Rep: 1940. vi. 21.

"rite"

A DEBRECENI E. KIR. TISZA ISTVÁN TUDOMÁNYEGYETEM
JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KARA.

1026 1939/1940. szám.

Érk: 1940. évi junius hó 11 én.

Előirat: _____

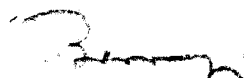
drb. mellélet. Utóirat: 1091.

Bizálatra kiadatik:

Dr. Gyulapetri Kun Béla

" Prokhy Terenc
professzor matematik.

Debrecen 1940. június 11-én.

e. i. délkán.

K Ö Z S É G I - Ö N K O R M Á N Y Z A T

és

K Ö Z I G A Z G A T Á S H I B Á I .

Doktori értekezéslet a magyar közigazgatási
jogból.

Irta:

*Először elfogadva
1940. jún. 16.
B. sz. 16*

K O V Á C S G Á B O R

*Egyoldali komponens alapján
igen pongyola kidolgozásban
készült munka. Még elfogatható.
Debrecen 1940 jún. 15. u. K. M. L. 3*

Debrecen 1940. június hó.

FORRÁSMUNKÁK:

Szepesváraljai

HAENDEL VILMOS:dr.: Politika.

NAGY ERNŐ dr.: Magyarország közjoga.

Br.EÖTVÖS JÓZSEF: A XIX.sz.uralkodó eszméi-
nek befolyása az államra

KONCZ JÁNOS dr.: Önkormányzat és közigaz-
gatás.

KISZELY GYULA dr.: A magyar államkormányzás
jövője.

EGYED ISTVÁN dr.: Közjogi alapismeretek.

KÖZSÉGI KÖZLÖNY LXII.évf. 3.sz. 1940.jan.21.

KÖZSÉGI KÖZLÖNY LXII.évf.12.sz. 1940.márc.24.

KÖZSÉGI KÖZLÖNY LXI.évf.42.sz. 1939.okt.15.

Hótségi-törvény 1886:22 t.

- . -

T A R T A L O M:

Bevezetés.

1./	Község-szervezet.	3. lap.
2./	Kormányzás-közigazgatás.	15. "
3./	Önkormányzat-központosítás.	17. "
4./	Községi közigazgatás hibái.	42. "
	Befejezés.	79. "

- . -

"Népi erőink örök forrása a magyar falu" - mondotta Darányi Kálmán ár. volt miniszter-elnökünk. Erről a községről írom meg doktori értekezletem, amelynek én is szülöttje vagyok és amelyről a mai politikai életben nagyon sok szó esik.

K Ö Z S É G - S Z E R V E Z E T .

Az állam eszmei csoportosulása az egyéneknek, addig a község az embereknek természetes és tényleges csoportosulása. A község nem csak apró, fehérre meszelt házakból és emberekből - adótárgyakból és adóalanyokból - áll, hanem sokkal több. A község természeti és emberi veszedelmek ellen védekező csoportosulás, mely később közjólétnek közös erővel való szol-

gálatára szervezkedett. "Minden rendezett köz-
ség egy-egy kő a nagy épület megerősítésére:
minél ^{inkább} jobban beleillesztik azt az ~~egy~~ épületbe,
minél inkább az egész lényeges részéül tekinte-
nek minden darabot, annál rendületlenebbül ál-
land az állam" (Eötvös: a XIX. század uralkodó
eszméi). A község tehát állami és társadalmi
erőt adó tényező, mely közfeladatokat valósít
meg. Ha vizsgáljuk a községi törvényeket
/: 1836:9.t.c., 1871:18.tc., 1886:22.tc.:/,
akkor azt látjuk, hogy ~~egnek~~ ^I a közfeladatok ál-
landóan szaporodnak, úgy hogy nem is lehetne a-
zokat a közfeladatokat felsorolni, amelyet ma
meg kell, illetve meg kellene a községeknek
oldaniuk. Nagyjában a következő feladatokat
kell a községeknek megoldani: a./ saját bel-
ügyeiben határoz és szabályrendeleteket alkot,
b./ határozatait és szabályrendeleteit saját

előljárói által hajtja végre; c./ rendelkezik a község vagyona felett; d./ községi adót vet ki és hajt be; e./ gondoskodik a tisztán községi utakról és egyéb közszükségleti eszközökről; f./ gondoskodik a községi iskolákról és más rokon intézményekről; g./ kezeli a mező- tűzrendőrséget és a szegényügyet; h./ gyakorolja mindazon jogokat és teljesíti mindazon köteleességeket, melyek a községeket a törvény szerint megilletik. Gyámhatóságot a községek nem gyakorolnak, azonban a nagyközségeket külön gyámhatósági joggal felruházhatják.

Miután így vázoltam a község fogalmát és feladatait, idézem községi törvényünket /: 1886:22.tc.:/, mely meghatározza a község fogalmát: a./, Nagyközségek, melyek rendezett tanáccsal nem bírnak ugyan, de a törvény által rájuk ruházott teendőket saját erejükből telje-

síteni képesek. b./ Kisközségek, melyek a törvény által a községekre ruházott teendőket korlátolt anyagi viszonyaik miatt saját erejükből teljesíteni nem képesek és e végből más községekkel kell szövetkezniük.”
nek

A község, hogy a közfeladatokat megtudja oldani, szervezetre van szüksége, mely az 1886:22.tc. 63.§.-a szerint a következőkből áll: községi előljáróság, képviselőtestület, bizottságok /:építési, gazdasági, testnevelési, egészségügyi stb.:/ és hivatali személyzetből.

Az előljáróság áll 1886:22.tc. 63.§-a szerint kisközségekben: „bíróból és helyetteséből /:másod, vagy törvénybíróból:/, legalább két tanácsbeliből /:esküdt, hites:/, a körjegyzőből, a közgyámból és körorvosból, ott, ahol a helyi körülmények azt kívánatossá teszik, a másodbírói és második tanácsbeli /:esküdt, hites:/ állások az illető törvényhatóságok be-

leegyezésével megszüntethetők; nagyközségekben a bíróból, és helyetteséből, legalább négy tanácsbeliből, pénztárnokból, községi jegyzőből közgyámból és a rendes községi illetőleg kör-orvosból.”

A községek nagyságuk szerint két fő kategóriába tartoznak: kisközségek és nagyközségek. A megkülönböztetés alapja, hogy más községekkel közösen vagy magukban alkalmaznak jegyzőt. Az előljáróság többi tagja - mert a körjegyző a kör minden községe előljáróságának tagja - a kisközségekben is minden községben külön választatnak. A községi előljáróságnak mint társas hatóságnak, szervezete és hatásköre a községi törvényben határozottan szabályozva nincsen, mégis a törvényes rendelkezések megszámlálhatatlan sokasága utal teendőket a községi előljáróságnak, mint ilyennek hatáskörébe. Ebből a szabályzatlanságból sok zavar, homály,

hatásköri összeütközés keletkezik a községek életében, - mert az előljáróság egyes tagjainak pragmatikája is hézagosan van szabályozva. Káros tehertétel ez a községek beléletének, kár, hogy mélyebbre ható szabályozás helyett s rendelkezések légiója megkerüli ezt a hiányt, elkedvetleníti az előljáróságnak "nemhivatásos" állást betöltő tagjait és hovatovább, a községi vagy körjegyző kezére játsza át az érdemintézkedéseket és szinte kizárólag az ő vállára rakja ezekért a felelősséget is.

A községi képviselőtestület már határozottabb szerve a községi önkormányzatnak. 1886:22.tc. 32.§.-a "A község az önkormányzat jogát képviselőtestülete által gyakorolja."

A községi képviselők számát a népesség száma szabályozza, tudniillik: minden száz lélek után egy képviselő számittatik. A képvi-

selők összes száma kisközségekben tiznél kevesebb és husznál több, nagyközségekben husznál kevesebb és negyvennél több nem lehet.

A képviselőtestület felerészben a legtöbb egyenes államadót fizető természetes személyekből, részben a községi válaasztók által választott tagokból és a községi előljáróság tagjaiból áll.

Ez a szerv nemcsak tanácskozássra, hanem elhatározásokra is hivatott, azonban a községi háztartások hatékony ellenőrzése csak feltételelessé teszi a képviselőtestület elhatározásait, úgyhogy határozatai inkább csak kérések. Erre a kérdésre az önkormányzattal kapcsolatban még ki fogok térni.

A községi önkormányzat, illetve a községi élet gócpontja a jegyző, aki az alulról jövő kívánságok, igények és közigazgatási

szükségleteket a felettes hatóságok és hivatalok rendelkezéseit végrehajtja. Ezeken kívül bizonyos községi alakulatok elnöki tisztségét szintén a jegyzőnek kell betölteni, például: testnevelési bizottság, iskolán kívüli népművelési bizottság, önkéntes tűzoltó-testület, legujabban pedig a légoltalmi bizottság. Az itt felsoroltakat hivatalból kell elvállalnia, de vannak a községben más gazdasági és kulturális alakulatok is, melyeknek vezetői tisztségét a lakosság bizalmából a jegyzőnek vállalnia kell. A jegyzőt munkájában támogatja a segédjegyző, orvos, irodatiszt, díjnok. A háboru óta azonban a megszorodott közfeladatok és a jogszabályok hinárja annyira ellepik a jegyzőt, hogy nem képes munkáját elvégezni, ez az oka tehát a községi közigazgatásban tapasztalt fogyatékoságoknak.

A közfeladatok tehát szaporodtak, ezzel szemben a létszámot csökkentették. A községi alkalmazottak létszámcsökkentését, melyet létszám-megállapításnak neveznek, az 1930: 47.t.c. felhatalmazása alapján a 78.562-1932 VI.számu P.M. rendelet állapította meg. A vármegyének, az ~~.....~~ felettes szervnek csak annyi szerepe volt ebben, hogy meghallgatták. A létszám megállapítás előtt az országban volt 6471 községi alkalmazott, ebből 2518 önálló jegyző, 1301 segédjegyző, 2275 irodatiszt és 377 díjnok, a létszámmegállapító pénzügyminiszteri rendelet szerint pedig a következőkép alakult: összlétszám: 5242, ebből 1858 önálló jegyző, 1488 segédjegyző, 1438 irodatiszt és 458 díjnok. Ha tehát a régi és új létszámot összehasonlítjuk, akkor látjuk, hogy az önálló jegyzők létszáma apadt 26 százalékot, a segédjegyzői

állások száma szaporodott 14 százalékkal, az irodatiszti állások apadtak 37 százalékkal, a dijnoki állások száma viszont szaporodott 22 százalékkal. Ez a létszám apasztás szorosan véve a vármegyéhez tartozott volna, mely így jobban is simulhatott volna a való élet által követelt községi közigazgatást kívánalmaihoz. Ez a jóhiszemű leszállítás a közigazgatás színvonalát is leszállította nemcsak községi, hanem országos viszonylatban is. A való élet azonban nem vette tudomásul az apasztást, mert csakhamar kisegítő munkaerővel - szegődményes dijnok, felfogadott irnok, szellemi inségmunkás, - kellett operálni.

A községi létszámmegállapítás alapja az volt, hogy csak annyi szervezett állás tartható egy községben, ahányszor a lakosság lélekszámában az 1200 - 1250 szám benne fog-

laltatik. Így hatezer lelke községben öt szervezett állás lehetett.

Hogy ez a létszám mennyire nem helyes, statisztikai adattal szeretném bebizonyítani.

Egy-egy tisztségre jut

az általános állami közigazgatásnál	339	lélek
pénzügyi állami közigazgatásnál:	1219	"
állami üzemeknél:	640	"
községeknél	1107	"

/: Kimutatás az állami alkalmazottak és az állami nyugellátásban részesülők létszámáról az 1935-36 és 1936-37 évi állami költségvetés alapján./

Tehát láthatjuk, hogy legteljesebb mértékig meg van a községi lélekszám terhelve különösen, ha figyelembe vesszük, hogy a megoldandó közfeladatok a községi közigazgatás területén adnak legtöbb munkát.

Itt a szervezeti részben még csak a
községi orvos^{ok}~~kar~~ról emlékez~~tem~~em meg, mert az
új közegészségügyi törvény 1936:9.t.c. meg-
teremti az államilag kinevezett községi elől-
járót. Az 1936:9.t.c. 11.§-a kimondotta, hogy
" a városi orvost, a községi orvost és a kör-
orvost a törvényhatóság első tisztviselőjének
meghallgatása után a belügyminiszter nevezi
ki. Az említett orvosok, városi, illetve köz-
ségi tisztviselők, a képviselőtestületnek,
továbbra is tagjai, illetményeiket és egyéb
járandóságait továbbra is a város, illetve
község viseli.

E törvény szerint tehát ellentétben
jutott az önkormányzat választási joga az ál-
lami kinevezéssel, eddig nem volt példa, hogy
államilag kinevezett tisztviselő foglaljon el
az önkormányzatban olyan tisztséget, melyet a

vármegye hagy jóvá, a község pedig fizeti.

- . -

KORMÁNYZÁS - KÖZIGAZGATÁS.

A kormányzás az állam~~s~~ irányítása, amely abból a hatalomból adódik, mellyel az államot adó nép alkotmányos formák mellett felruházta a kormányt. Az állam célja, hogy állampolgárainak biztonságát, jólétét a legnagyobb mértékig megvalósítsa, - így tehát az állam kormányzásának sem lehet más célja. A kormányzás azonban ezeket a célokat saját maga nem tudja megvalósítani s ezért szükség van a közigazgatásra, mely a kormányzás irányi-
tása mellett megvalósítja a közfeladatokat.
"Haandel": A közigazgatás annyit jelent, mint

bizonyos ^{ügyekre} ~~meggyekre~~ vonatkozó szükségletek konkrét megoldása. Tehát a kormányzás irányít, a közigazgatás végrehajt. Ezek hivatásukat nem cserélhetik fel, mert akkor egyik sem tudja igazi célját teljesíteni. Közigazgatást állami és önkormányzati szervek teljesítik, tehát az önkormányzat /: vármegye, város, község :/ a kormányzás által éppen olyan közigazgatási szerv, mint a pénzügyigazgatóság, államépítészeti hivatal, stb. A közigazgatás kiterjed tehát: a nemzeti öncélok és egyéni célok megvalósítására. A közigazgatásnak ügyelni kell, hogy a családi életbe ne avatkozzék be "álljon meg minden ember a maga lábán", mert arra a társadalomra, amelyet csecsemő módjára kell vezetni - egy ország jövőjét nem lehet felépíteni. A népek szabadsága tehát tulajdonképpen a közigazgatáson fordul meg.

ÖNKORMÁNYZAT - KÖZPONTOSÍTÁS.

Manapság sokszor halljuk, hogy nem-e kellene az önkormányzatot felborítani? De ha történelmünket nézzük, akkor csak megbecsülés-sel gondolhatunk rá, mert az önkormányzatnak köszönhattuk, hogy Magyarország nem lett egészen Ausztriába beolvasztva, ugyanis a megyék nélkül nem lehetett végrehajtani "az osztrák kancellária törvényellenes intézkedéseit."

Az önkormányzat garanciális jellegű. Sokan azt hangoztatják, hogy az önkormányzat csak helyi ügyek intézésére szolgál, azonban ez nem felel meg a valóságnak. Az önkormányzatnak többféle alakja van: testületi önkormányzat, egyéni önkormányzat, területi önkormányzat és hivatási önkormányzat. Nálunk az önkormányzati szervek

többszire földbirtokosok közül kerültek ki, ugyanis ezeknek volt idejük és vagyonuk, hogy az önkormányzati funkciókat ingyen végezhessék. Jelenleg azonban az önkormányzati tisztviselők is kapnak fizetést, csak abban különböznek az állami tisztviselőktől, hogy nem kinevezés, hanem választás által nyernek tisztséget.

Az önkormányzatban a következő funkciók vannak:

1./ Szabályalkotás, ezt a mozzanatot mostanában nagyon megszükitette az államhatárolom, azáltal, hogy az egyén boldogulása érdekében mind több és tágabb téren alkot jogszabályokat, amelyek az egész országra, egységesen érvényesek. Az önkormányzatok jogszabályalkotási köre tért veszít, mert mind lényegtelenebbek lesznek azok a szükségletek, melyek rendezése jogszabályalkotás útján az önkormány-

zatok keretén belül lenne megoldandó.

2./ Szervező mozzanat, az önkormányzat maga teremti meg személyi elő feltételeit. Mostanában élénk vita folyik az önkormányzati tisztviselők kinevezése és választása körül. Mindkét tábornak igen súlyos érvei vannak, hiszen az önkormányzat két kiváló tudósa: Gneist és Stein, is a legélesebb ellentétben állnak egymással szemben.

S T E I N a választás hive, azt mondja, hogy az önkormányzat természete feltétlenül megköveteli a teljes szabad választást. Stein azt állítja, hogy a felsőbb hatóságnak a választásba semmi formában sem szabad befolyást engedni. Az önkormányzati elv tántoríthatatlan hivei a következő érveket hozzák fel a választás mellett:

A tisztviselők kinevezése azonos az

önkormányzat teljes megszűnésével;

Az önkormányzati testület maga ismeri legjobban a helyi viszonyokat, a helyi szükségleteket és így azt is legjobban képes elbírálni, kinél látja a legnagyobb garanciát arra, hogy a helyi szükségleteket képes lesz kielégíteni, vagyis szerintük a választott tisztviselő garantálja a sikeres igazgatást.

A választott tisztviselő mentes lesz a napi politikától, mert valahányszor kormány változik, az előbbi kormány által kinevezett tisztviselők sorában is nagy változások fognak előállni, mert minden kormány a maga híveinek kinevezésével igyekszik uralmát biztosítani.

Állítják még a választás hívei, hogy a protekció-rendszert éppen a választás van hivatva kiküszöbölni.

Ezzel a felfogással szemben a kinevezés hívei azt állítják, hogy a kinevezés nem jelenti az önkormányzat halálát. Hivatkoznak Angliára, ahol az önkormányzati igazgatást a kinevezett tisztviselők mintaszerűen látják el, hivatkoznak GNEIST-re, aki azt mondja:

Amint az államtól megtagadjuk a jogot, hogy az ország minden pontján maga nevezze ki a felelős tisztviselőket, kénytelen akkor a maga megbizottait kirendelni az önkormányzati közegek mellé. Modern államban semmiféle hatóság nem fejthet ki közhatalmat más-ként, mint törvények alapján és olyan hivatalnokok útján, akik állami kinevezésből nyerik jogaikat.

Hivatkoznak e rendszer hívei, hogy a kinevezett tisztviselő független lesz a néppel a kormányzatukkal szemben. Állítják, hogy

választással kapcsolatos sok visszaélés a ki-nevezéssel egy csapásra megszűnik; állítják. hogy a választások során mindig a hangoskodó elem diadalmaskodik és így a megválasztott tisztviselő az lesz, aki a hangoskodók mentalitásának megfelel - ez pedig nagyon ritka esetben lesz a "legaranyalóbb!"

B E N K Ő A L B E R T abszurdumnak tartja, hogy a kormány jogilag és politikailag felelős az állam igazgatásáért s ugyanakkor ne legyen meg az a joga, hogy azt alkalmazza - akit ő akar.

Én a választási rendszert tartom fenntartandónak, mert hazai önkormányzatunkban ezer év alatt fejlődött ki a mai formájára, ezer év küzdelmei edzették az alkotmány pillérévé.

Önkormányzati választásban van valami

lélektani kapcsolat a nép, a végrehajtó hatalom és a törvény között, mely kapcsolat még a törvény kényszerítő hatásának is megértő talajt tud a nép lelkében csinálni.

Ma a választásoknál vannak is visszások és visszaélések, úgy azokat szigorú törvénnyel lehet tompítani.

Különösen megállanak ezek a községi önkormányzatra nézve. A kö^fiségeket a kinevezett tisztviselőkkel, a község népének közmegnyugvására igazgatni szinte logikai képtelenség. A község tulnyomó többségében magyar falu, valószínűtlen, hogy ennek népét a választási rendszerhez fűződő, a magyar fajtnak rátartása, büszkeséggel, lelke fenekéig önkormányzati törekvéssel telt mentalitásából törvényes rendelkezéssel ki lehessen forgatni. Mert ki lehet, de ~~Per~~husi győzelem volna ez a

magyar nép, faji, lelki adottságai felett, amelyek~~ket~~ joggal tekintenek faji erényeknek, nemcsak mi, hanem ilyeneknek tekinti őket más nemzetek is. Nagy kérdés, hogy a kinevezési rendszer kevés előnyéért érdemes volna-e ezt a lelki rombolást elvégezni a magyar falvak népén?

3./ Harmadik mozzanat a pénzutralványozó mozzanat, ez "nervus rerum geredarum." Az autonomia függetlensége pénzügyi vonatkozásban is fontos, mert nélkül az önkormányzat csak írott malaszt. Itt többféle megoldás van, lehet, hogy az állam veti ki az adót és az autonomiát ~~percentuális~~ részesedés illeti, de lehetséges olyan megoldás, hogy az autonomia maga vet ki adót. Legegyszerűbb az a megoldás, hogy az indirekt adó az államé, viszont az egyenes adók bizonyos része az ön-

kormányzatot illesse.

4./ Negyedik mozzanat az intéző mozzanat, mert nélkül csonka lenne az egész önkormányzat. Hiába hoz az önkormányzat határozatokat, ha azokat nem tudja saját szerveivel végrehajtani.

5./ Ötödik a karhatalmi mozzanat. Erre is nagy szükség van. mert hiába hoz határozatokat az önkormányzat, ha ellenszegülés esetén akaratának nem tud érvényt szerezni. Az önkormányzatban nálunk a csendőrségnek van nagy jelentősége.

6./ Hatodik mozzanat a birói mozzanat, ezt nem is tárgyalom bővebben, mert jelenleg nálunk ^{nem igen van} ~~semmi~~ jelentősége. ~~nincs~~.

Az önkormányzattal eddig általánosságban foglalkoztam, most pedig szeretném ki-

fejteni, hogy szükség van-e a községben az önkormányzatra? Azért tértem ki, illetve foglalkoztam e kérdéssel bővebben, mert ma-napság az a tendencia, hogy a községi önkor-mányzatot megszüntessék és hogy mindent köz-pontosítsanak. Tagadhatatlan, hogy az állam érdekében a központosításra szükség van, mert enélkül nem volna lehetséges sem a kormányzás sem az államfenntartó erők összefogása. Külö-nösen fontos a központosítás a törvényhozás-ban, a kormányban, a képviselőben, az állam-nyelvben, az egyéni jólét feltételeinek meg-teremtésében, azonban szem előtt kell tartani, hogy a központosítás minő határig hasznos, illetve válik hasznára az államnak, tehát a "k ö z p o n t o s í t á s" helyes mértékét kell keresni! El sem képzelhető, hogy az ál-lam a maga közvetlen intézkedéseit a központ-

tól oly távolságban gyakorolja, mint például a község, hiszen még helyi ismeretei sincsenek. Az sem lehet, ^{hogy} (a kormányzás azt a konkrét ügyet oldja meg, melyre ő, szabott irányt, mert akkor az irányító és teljesítő egy személy lenne, mert hiszen ez nagyon hasonlítana az egyeduralomhoz. Alkotmányunk szellemének az sem felelne meg, hogy a kormányzás abból a hatalomból, melyet az államot alkotó egyesek raktak össze, egy bizonyos részt ezeknek ne juttasson. „A centrális kormányzásnak ^{nem helyes tovább menni} tovább menni, mint a felügyelő és helyreállító tevékenységre.” /: Eötvös: XIX.század uralkodó eszméi.:/

A perifériákban legjobban megoldható közfeladatok intézését tehát nem szabad a központba venni. A kormányzat bölcsességének egyik kritériuma meghatározni, „hogy a

közerő centralizálása során meddig kell központi kézben tartani és hol kell perifériális szervekre hagyni az intézést. Tehát a parciális erőket semmiesetre sem szabad akkor központosítani, mikor a helyi erők is megtudják a feladatokat oldani.

Nálunk az önkormányzat megvolt a nemzetiségekben és a törzsekben is, Szent István államszervezése révén azonban a törzsi autonomia megszűnt, de viszont a nemzetség a maga nemzetiségi szokásjoga szerint élt tovább de királyi hatalom engedélye folytán, vagyis itt már látszik az állami hatalom és önkormányzat első megnyilvánulása. Nálunk tehát az önkormányzatnak multja van. K I S Z E L Y, aki az önkormányzattal nem nagyon rokonszenvezik, az állameszmét és a köz~~es~~ *segésmét* a következő képen állítja egymás mellé:

" A község adja az államnak a saját rész-
erejét a szuverenitáshoz, az állam pedig adja
ezért a községnek a szuverén összeség erejét."

/: KISZELY GYULA dr.: A magyar államkormány-
zás jövője.:/ Hiszen el sem lehetne olyan
államot képzelni, mely minden ügyet teljesen
maga intézzon el, ezért szükséges, hogy az
államnak alkotó részei legyenek, melyek bizo-
nyos rész igazgatást is gyakorolnak. A mai
korban el sem lehet jogállamot közszabadság
nélkül képzelni, községet pedig egyéni sza-
badság nélkül - ezek pedig igazolják az ön-
kormányzat jogosultságát. E G Y E D I S T A
V Á N dr. "Közjogi alapismeretek" című mun-
kájában is kifejti, hogy a "községi élet ál-
talában önkormányzati alapon indult fejlődés-
nek és ezen az alapon hatósági jogokat gyakor-
ló jogi személyiséggé fejlődött. A községek

nem mesterséges közigazgatási alakulatok. A község éppenugy, mint a vármegye, önkormányzati alakulat, tehát a községben a karhatalmat, a hatósági jogokat maga a község lakossága gyakorolja és az önkormányzat...nemcsak helyi természetű ügyek intézésére, hanem országos ügyek helyi igazgatására is kiterjed. Azonkívül nemcsak igazgatási, hanem kormányzati jellegű." Az 1886: 22.t.c. 2.§-ából „a község a törvény korlátai között önállóan intézi saját belügyeit, végrehajtja a törvénynek, kormánynak és a törvényhatóságnak az állami és törvényhatósági közigazgatásra vonatkozó rendelkezéseit”, így az tűnik ki, hogy a községnek belügyeiben önkormányzata van. E törvényünk életbelépése óta a kultúra, a gazdasági ^{élet} s ezzel együtt pedig a közfeladatok is nagy mértékben megszorodtak s így joggal

kérdezhetjük, hogyha nemzeti és állami életünk fejlődött - miért nem fejlődött községi önkormányzatunk is? Ez fordított arány. Szerintem nem az az önkormányzat feladata, hogy csak kezdeményezgessen és azután pedig várja, hogy a felettes fórumok felülvizsgálják és azután jóvá hagyják, mert bizony ebből inkább önállótlanság, mint önállóság tűnik ki. Az igazi önkormányzat személyiség, melyben gazdálkodási nagykoruságnak is kell lennie. A község jogi-személy, már pedig ha jogi személy kell, hogy annyi eslekvőképessége legyen, mint egy nagykorú természetes személynek - természetesen községi ügyet illetőleg.

A községben van érték és érdemesség is mert ha nem volna benne érték, akkor az országban sem volna érték, hiszen az állam a községekből tevődik össze, érdem is van benne, mer

az ország településeiben
E nagy szerencsétlenség után mindig alaposan
kivették és kiveszik ~~ma~~ is részüket. Mivel
tehát érték és érdemesség is van benne, jogs-
sult, illetőleg érett saját ügyei intézésére.
Igy az állam kormányzásának legalább annyi
kötelességének kell lennie, hogy a községek ön-
kormányzatát, ha már nem is gyarapítja, leg-
alább a meglévőt megtartsa-

A községi önkormányzatnak társadalmi
jelentősége is van, mert a sokféle társadalmi
erők esetleg veszélyesek is lehetnének, de az
önkormányzat kitermeli a helyes társadalmi ma-
gatartást. Az emberek, hogy közügyekkel fog-
lalkozzanak, ezáltal kell, hogy nőjjön közöt-
tük az összefogás, itten nincsen melegágya a
lázításnak, mert itt látják az ügyek állását,
tudják, hogy mit lehet csinálni és mit nem!
Hogy van t á r s a d a l m i hatása, azt a mi

falusi fiuk láthatják, hogy y az emberek hány-szor felkeresik a jegyzőt hivatalos órán kívül is, akitől tanácsot kérnek. Próbálnánk egy állami tisztviselővel megtenni ezt, akik - tisztelet a kivételnek - alig állnak szóba az emberrel.

A községi közigazgatásnak g a z d a - s á g i hatása is van, mert amelyik községben szorgalmas és dolgozó emberek vannak, az~~ka~~ község g a z d a g lesz és boldogul. Az ilyen község gazdálkodásával is példát adhat. Itten a köz-birtokosságra, községi faiskolára vagy esetleg a "KÖZSÉGI TAKARÉKPÉNZTÁR"-ra gondolok. Nálunk a községi takarékpénztárok nem nagyon vannak elterjedve, pedig ennek nagy jelentősége lenne, mert ez a helyi hitel-igényeket sokkal olcsóbban tudná kielégíteni . A takaré-

pénztáraknak különösen a termény értékesítésénél lenne nagy jelentősége, mert így a gazda, ha meg van szorulva, nem kell terményét olcsón a piacra dobnia, hanem a takarékpénztárak olcsó és könnyen hozzáférhető tőke segítségét nyújtásának számára. Az ilyen helyi érdekű kis takarékpénztár igazgatósága egyénileg ismer mindegy igénylőt és így megtudja állapítani, kinek adhat kisebb kölcsönt komoly rizikó nélkül. Nagyon sok falu van, amelyeknek lakossága 90, néhol 100 százalékban földművelő, de a gazda ilyen kis intézet híján nem juthat rövid idő alatt 30-60-100 pengős kis kölcsönhöz, pedig egy ilyen szerény összeg gyakran (~~gyakran~~) nagy károktól menthetné meg. Az ilyen kis intézet a falu szívének adná és a közigazdasági élet nagy vérkeringésében hajszálér-rendszert képezne. A kisgazda bár-

mikor hozzájuthatna a szerény kölcsönhöz, amelynek birtokában várhatna az áliat, vagy termény értékesítésével, megvárhatná a jobb árat és nem kellene értékeit elkótyavetyélni. Természetesen ezt a kis bank-szervezetet nem szabad a nagy intézetek tőkeigájában létesíteni.

Az én szülőfalumban ezt az intézményt édesapám hozta életre, mely helyi vonatkozásban elég jól teljesítette feladatát.

Manapság azt is nagyon sokat halljuk, hogy minőségileg jobbat és többet kell termelni. Ezt a községi önkormányzat keretében úgy lehetne megvalósítani, hogy bevezetnék, illetve megszerveznének egy gazdatiszti állást, amely a község gazdálkodását irányítaná, a gazdákat ellátná tanáccsal, mert hiábavagyunk agrár-államfalusi lakosságunk gazdálkodási téren elég gé elmaradott. Igaz, hogy mostanában a kormány

szervez különféle ⁺zéli mezőgazdasági tanfo-
lyamokat, de ennek bizony nem nagy jelentősé-
ge van. Sokat halljuk mostanában a rádióban,
sokat olvassuk a kormány lapjaiban, hogy a
kormány ilyen és ilyen akcióval /: vetőmag,
tenyészállat :/ jön segítségére a kisgazdák-
nak, de amelyek azonban akkora szoktak meg-
érkezni, mikor már idejét multá. Gondolok
a legutóbbi kilátásba helyezett "VETŐMAG AKCIÓ"
ra, mely még, most sem érkezett meg, pedig
már rég el kellett volna vetni. De ha a köz-
ségben lenne egy gazdatiszt, akkor ezt helyi-
leg is meglehetne sokkal könnyebben és jobban
oldani. A községekben most van bizonyos szociális
- titkári állás, de amelyik mindent csinál,
csak éppen a szociális ügyekkel nem foglalkozik
ehelyett gondolnám megszervezni a gazdatiszti
állást, természetesen élet-nívót adva számára.

Most a község gazdasági hatása nem látszik annyira, illetve egész jelentéktelen, de ha igazivá tennék az önkormányzatot, ugy jelentékennyé lenne az egyén anyagi boldogulásában és a község fejlődésében.

A község gazdálkodásának a község fejlesztés a célja, intézmények, üzemeklétesítése. A mai élet fejlődik találmányokban igényekben s így a község korszerű fejlődését sem szabad elhanyagolni. Azért az igazi önkormányzatnak nem szabad ugy megkötve lenni, mint ma, mert a községekben a korszerű haladás lehetetlenné válik, tehát a községnek kell annyi önállósággal birnia, hogy képes legyen a kor haladási követelményeit megvalósítani.

Az önkormányzatnak nemzeti szempontból is jelentősége van. Itt idézem R A F F A S Á N D O R mondását: "Nemzeti szempontból

feltétlenül szükséges az autonomiák fenntartásá-
ra, mert a hatalom nem mindig akarja a nemzet igazi érdekeit, talán nem is rosszakaratból, hanem egyszerűen kényelemszeretetből vagy éppen a napi politika kényszerítéséből.”
Az tényleg így van, mert az igazi önkormányzat célja a nemzet érdekeinek önzetlen szolgálata. Az önkormányzat közel van a néphez, vele él s így a nemzeti magatartás kialakítására a legalkalmasabb szerv. Láttuk az önkormányzat nemzeti hivatását a Habsburg-önkény-uralom idején is, de vajjon mi lenne most, ha egy mindent átfogó nemzeti érzésnek kellene hangot adni, mi lenne, ha nemzeti jövődönknek áldozatos lelkeket kellene toborozni?... Az önkormányzatnak tehát vissza kell kapnia történelmi hivatását, lényegének esejét, hogy legyen zsarátnok ebben a sötét

és nehéz *magyar* életben.

Láthatjuk tehát, hogy szilárd alapon nyugvó községi élet az egyedüli eszköz, mely az egyén elszigetelt állását az államhatalom irányában megszünteti, anélkül, hogy az állam fennállása veszélyeztetné. Ezért a községekben az emberek önálló tevékenységeinek teret kell nyitni, mert csak így várhatjuk, hogy megfeleljenek hivatásuknak.

Az önkormányzatban alkotási erő és haladási készség is van. Eötvös József báró összehasonlítja az ókori görög és római községeket és megállapítja, hogy a központi törekvést szolgáló Róma nem tudta a haladásban megelőzni a görög alkotási erőt, mert a görögöknél nagyobb volt a szabadság. Így van ez most is, mert a központosított közigazgatás nem képes az ország minden községében lévő haladási irányára

nyat olyan alkotó erővé összekovácsolni, hogy ez az összesített erő mindenütt kellő időben és eredményekben nyilvánuljon meg. „A szoros központosítás lehetőleg ^{elősegíti} elősegíti az egyént, s azon viszonyok, mik között az egyesek részvétele a közügyekben csupán azon jogra szorítkozik, hogy képviselőiket választhatják s mik az állam legnagyobb gyámkodásának vetnek mindekit alá, ereje használatának szükségét is gyengítik. Minthogy pedig minden haladás csak az egyesek törekvéseinek eredménye s így az egyesek szellemi és anyagi ereinek kifejlődésétől függ: az olyan államszerkezet, mely az egyesek szellemi és anyagi erejének kifejtésére nem kedvező, általában a haladást sem mozdíthatja elő. /: Eötvös: XIX. század uralkodó eszméi:/. Ugy gondolom, tehát, hogy a községnek szüksége van az önkormányzatra s

érveimet KOSSUTH LAJOS-nak szavaival zárom
~~le;~~
le: "...ne méltóztassanak a községnek morális
individualitását, mint eszközt a statusnagy
céljainak kivitelében kitörölni..." Nekem nem
kell az a hatalom, mely a nép szabadságát ke-
zében tartja. Én szabad népet akarok a hely-
ségben, a családban, a községben, a megyében.
Szabad népet mindenütt! A szabadság egymásra
való rakásában találom, mit szabadságnak ne-
veznek, nem egy miniszter centrális hatalmá-
ban. S mert így gondolkozom, kérem a Házat,
fejlessze a községet minél inkább, mert ebben
fekszik a status szabadságának legbiztosabb
és leghatalmasabb talpköve." /: Alsóházi be-
széd. 1848.:/

KÖZSÉGI KÖZIGAZGATÁS HIBÁI.

Az egész közigazgatás, különösen pedig a községi közigazgatás közboldogulás elve alapján a nép érdekében van. A közboldogulás megvalósítása pedig cselekvést kíván, minden cselekedet értéke pedig attól függ, hogy gyorsan, vagy legalább is célját szolgálóan érvényesüljön. Közigazgatásunk azonban e követelményeknek nem felel meg, mert tulságosan meg van kötve. Ezek a megkötöttségek pedig nemcsak lassusági tünetek, hanem lefokozzák az önkormányzat jelentőségét, a falu fejlesztésnek pedig gátjai. Ez a lassuság ránehezedik a falusi ember lelkére és csodálkozást vált ki belőle, mely már kezd átfordulni lekicsinyléssé. Hogy ez így van, láthatjuk képviselő-

testületi tagságból, mely régen nemcsak ön-
bizalmi jelleget adott a tisztség-viselőjének,
hanem közbecsülést is - amelyre pedig büszke
volt. Ez a büszkesége onnan eredt, hogy a
község életét irányította. Manapság azonban
a képviselőtestületi elhatározás amint már
említettem - csak kérés a sok jóváhagyás mi-
att. Így tehát ez a büszkeség a falusi ember-
ben megszűnt, a tisztséggel szemben közönyös
lett, úgy hogy manapság sűrűn mondják, például
ha egy képviselő testületi ülésre hívják, hogy:
"nem érdemes elmenni a gyűlésbe, mert nekünk
csak felolvassák, hogy mit kell megszavazni"
Nálunk a közigazgatás megkötöttsége nem a
lényegben, hanem a formaságokban jelentkezik.
Itt egy pár példát hozok fel, hogy szemléltet-
sem közigazgatásunk lassuságát és fogyatékos-
ságát, melynek én is voltam szenvedő alanya:

1./ Ha egy község vállalkozói hitellel akar építkezni, akkor a gondolat megszületésétől a megvalósulásig a következő időtelik el:

1. Tervezés a községnél	8 nap.
2. Elhatározás ^{ra} a képviselőtestület összehívására	3 nap.
3. Fellebbezési határidő	10 nap.
4. Iratok főszolgabíróhoz való és vármegyéhez való jutása.....	8 nap.
5. Államépítészeti hivatal és számvevőség szakvéleménye, előadói javaslat kialakulása.....	12 nap.
6. Vármegyei közgyűléshez való jutás.....	30 nap.
7. Vármegyei közgyűléshez való jogorvoslat.....	15 nap.
8. Az iratoknak a községhez való küldése.....	3 nap.
9. A község ¹¹ a lapban meghirdeti a munkát.....	30 nap.

10. A képviselőtestület oda-
ítélési határozatáról
a vállalkozó értesítése 4 nap.
11. Jogorvoslati idő..... 10 nap.
12. Ha fellebbezés nincs,
az iratok a főszolgabi-
róhoz beérkeznek..... 4 nap.
13. Főszolgabirótól a vár-
megyéhez..... 5 nap.
14. A vármegye szakvéleményt
kér az államépítészeti
hivataltól, a számvevőség-
től, a tiszti főügyész-
ségtől..... 24 nap.
15. Vármegyei előadói ja-
vaslat..... 4 nap.
16. Kisgyűléshez kerül... 30 nap.
17. Innen jogorvoslati idő 15 nap.
18. Hitelről van szó, fel
kell az iratokat küldeni
a belügyminisztériumba 5 nap.
19. Iktatás és osztályba
kerülés..... 8 nap.
20. Az osztály elküldi az
iratokat a pénzügyi és

20. iparügyi minisztérium-
ba hitelügyi elbírálás
céljából.....	40 nap.
21. Innen visszamegy az irat
a belügybe.....	5 nap.
22. Döntés.....	8 nap.
23. A vármegyéhez leküldés.	5 nap.
24. Továbbítás a főszolga-
bíróhoz.....	5.nap.
25. A főszolgabíró a köz-
séghez köldi.....	5 nap.
26. A község a vállalkozót
felhívja a munka meg-
kezdésére.....	3 nap.

=====

Összesen: 323 nap.
222=====

Természetesen ezt az időt úgy kell érteni, hogy az akta sehol sem pihent, hanem azonnal továbbment. Itt aztán még komplikáció is adódhat elő. Felmegy az anyagok ára időközben és a vállalkozó eláll az ajánlattól,

mert csak hatvan /:60:/ napig köteles az árat tartani. Így aztán kezdődhet a játék előlről. De ha a vállalkozó nem is áll el az ajánlattól, akkor is kitolódhat az időpont 323 napon tulra, ha valahol megfellebbezik az ügyet. Érdekes, hogy ^{innen} mi ~~mindenre~~ adnak jogszabályaink jogorvoslati jogot a vállalkozóknak, hiszen ez olyan eset, mint mikor a gazdának tiz munkás jelentkezik, s ~~ah~~nak csak egyre van szüksége s egyet fel is fogad és a többieket pedig elutasítja. Nem ez azonban itt a lényeg, hogy fellebbezz~~e~~ vagy sem, hanem hogy késlelteti a községnek fejlesztési igyekezetét s így előállhat ismét az a helyzet, hogy ha hatvan napon tul döntenek el a kérdést, hogy a vállalkozó eláll s így kezdődhetik elülről a játék.

2. Egy érdekes példa, mely mutatja az

~~az~~ észszerűtlenséget. Egyik község mellett dolgozott egy pesti cég, a község előzőleg nyitott egy új utcát, a lakosság a képviselőtestületet állandóan kérte, hogy aszfaltjárdával lássa el az utcát, a képviselőtestület el is határozta, a szakhivatalok nagyon előnyösnek találták az ajánlatot - éppen a helyzeti előnyénél fogva - a járda az alispán hallgatólagos tudomása mellett meg is épült. Az egész hatezer pengőbe került s ezt pedig évenként kettőszáz pengős részletekben kellett letörleszteni. Azonban a mai közigazgatási gyámkodás nem tudja azt elképzelni, hogy egy község és vármegyéje észszerűen eltudjon egy hatezer pengős ügyet intézni s így, mikor az akták felkerültek a belügy- és pénzügyminisztériumba, azt tanácsolták, hogy az utat osszák három részre és minden évben negyedrészt csi-

náltassanak meg. Így aztán sokkal többbe került volna, mert a gépeket háromszor kellett volna leszállítani, háromszor kellett volna határozatot hozni, meghirdetni, jóváhagyni, stb. és azonkívül az anyagára fel is mehetett volna.

3. Mészárosok és hentesek által fogyasztás~~ra~~ céljára levágott állatok háromféle adózás alá esnek:

- a./ fogyasztási adó,
- b./ vágóhídi s husszemle-díj
- c./ forgalmi adó.

A különböző súlyú állatok különböző osztályokba vannak sorozva, mert az adó a súlyhoz igazodik, melyet a községben kell befizetni.

a./ Fogyasztási adó szempontjából a súlyhatások /: 27.026-1928. P.M. :/

20 kg.-ig

20 kg.tól 70 kg-ig

70 kg-tól 110 kg-ig

110 kg.tól feljebb.

b./ Vágóhídi és husszemledij szempontjából a súlyhatárok /:100000/1932.F.M.:/

20 kg-ig

24 kg-tól 38 kg-ig

38 kg-tól 82 kg-ig

82 kg-tól 160 kg-ig.

c./ Forgalmi adó szempontjából pedig a tényleges súly számít. Az a./ és b./ alatti díjak fix összegben vannak megállapítva súlycsoportok szerint, viszont a forgalmi adó a napi piaci árnak 6.5 százaléka. Nem-e sokkal egyszerűbb lenne egyféle súlykategóriát megállapítani?

a./ A községi orvostól kér egy igazolványt, hogy gyári munkára alkalmas.

b./ Az orvos jegyzőkönyvet vesz fel.

c./ Az orvos elküldi 2 pengős okmánybélyegért, mely szükséges a jegyzőkönyvre.

d./ Az orvos most ismét elküldi a felet, hogy a kiállítandó orvosi igazolvány díja fejében egy pengőt fizessen be vármegyei számlára és ismét hozzon egy pengős okmánybélyeg a bizonyítványra.

e./ Ezek után megvizsgálja a felet és kiadja az orvosi bizonyítványt.

f./ Most a fél elmegy a jegyzőhöz személyleírásért, erre ismét 2 pengős okmánybélyeg kell felragasztani.

g./ A jegyző kiállítja a személyleírást, iktatja és kiadja.

h./ A fél ezzel elmegy a főszolga-

biróhoz munkakönyvért.

i./ A kérését itt ismét jegyzőkönyvbe veszik és 2 pengős okmánybélyeget ⁰⁶vasárnap be rajta és ezenkívül kell egy 50 filléres okmánybélyeget vennie, melyet a munkakönyvre ragasztanak.

j./ Így aztán a munkakönyvét kiállítják. Miért szükséges az a törvényes gyakorlat, hogy ezt a munkakönyvet a járási hatóság állítja ki, mikor is az alapul szolgáló minden adatot a község igazol. Miért szükséges annyi bélyegzés, nem-e sokkal egyszerűbb lenne, ha szóbeli kérésre a községházán kiadnák?

6./ Egy nagyon észszerűtlen gyakorlat: A képviselőtestület a község tulajdonát képező üzem tárgyában határozatot hoz /:közvágóhid:/, ehhez vármegyei jóváhagyás szükséges, viszont addig e kérdésben nem határozhat,

mig erre ki nem kéri a minisztérium hozzájárulását és a vármegye csak ezután foglalkozik a jóváhagyással. Természetesen nem intézkedik másképpen, mint a minisztérium. Így tehát tulajdonképpen nem lenne szükség a vármegye hozzájárulására. Most tegyük fel, hogy a vármegye a miniszteri javaslat szerint intézkedik és ezt a határozatát megfellebbezik s ilyenkor előáll az a visszás helyzet, hogy a vármegye határozata elleni jogorvoslat felett az dönt, kinek intenciója szerint a vármegye határozott.

6./ Az ügyiratok elintézése is nagyon fontos egy jó közigazgatásban, ezzel szemben nálunk az van, hogy sok esetben az ügyirat járja egyik hivatalt a másik után, egyik szakosztályt a másik után és itt is fel lehet ismerni, hogy az elintézésre hivatott egyén inkább azt keresi, mivel lehet vissza, vagy elküldeni

az aktát. Ennek én^{sz} szenvedő alanya voltam, visszahonosítási kérvényem beadtam a lakóhely szerinti törvényhatóság első tisztviselőjéhez, majd ebből a városból, körülbelül fél év múlva elköltöztem s így kérvényem leküldték abba a községbe, melybe költöztem, itt a kérvényben igazolták, hogy itt lakom állandóan és hogy lakásom, megélhetésem biztosítva van. A község elküldte a főszolgabíróhoz, itten pedig nem a vármegyéhez küldték át, hanem visszaküldték a városba azzal az indokolással, hogy ott lakom. Így küldözgették kérvényem négy hónapig, míg végre elintézték.

7./ Szokás némely helyen, hogy a megválasztott jegyzőt vagy segédjegyzőt valamilyen okból másik községbe küldik át állandó közigazgatási szolgálatra, viszont az eredeti állásából helyettesítésre elvezényelt jegyző

helyére más faluból rendelnek ki jegyzőt. Ez visszas helyzet is, de azonkívül pedig a község fejlesztésének és a nép gondozásának a rovására megy, hiszen az életfogytiglani választásnak az a célja, hogy a jegyző a néppel együtt éljen, a népért dolgozzék és a néppel együtt szolgálja a közt.

18./ A község célja a község vagyónának a gyarapítása és a község fejlesztése. Egyik községben iskolát kellett építeni, a község azonban nem bírta egyedül a terheket s ezért az állam és a község közt osztották meg a terheket, az állam adott huszonegyezer pengőt, a község huszonkettőezer pengőt és a telket, az iskolát bebutoroztatta és tanügyi felszereléssel is ellátta az iskolát. Az iskolát felépült, az állam pedig a telekkel együtt az állam nevére telekkönyveztette az iskolát. Így

tehát a községfejlesztés a község vagyonát apasztotta.

gyalalandó 19./ A képviselőtestület által *tár-*
ügyekről tárgysorozat közlendő a tagokkal.

Igy tehát ha a meghívás és a gyűlés ideje között valami sürgős ügy volna letárgyalandó, nincs mód, hogy póttárgysorozatot állítsanak össze s így sokszor hetekig elmarad valamely fontos ügy tárgyalása, mert tavaszi és nyári időszakban a falusi képviselőtestületet nagyon nehéz összehívni. Ezzel szemben a vármegyei közgyűlés póttárgysorozatban felsorolt ügyeket is tárgyalhat, pedig ezekben az ügyekben sokkal nagyobb körültekintés szükséges. Tehát szükséges lenne gyorsabbá tenni a községi közigazgatásnak testületi megnyilatkozásait.

10./ A statisztikának a más életben

nagy jelentősége van, enélkül a tudomány nélkül rendszeres állami fejlődés nem lehetséges, mert statisztika nélkül kormányozni nem lehet. Ha tudni akarják, hogy mennyi adóra lehet számítani, statisztikát kell készíteni, ha a honvédelmi miniszter tudni akarja, hogy az új honvédelmi törvény szerint hány embert lehet besorozni, szintén statisztikát kell szereznie. A statisztikai adatszolgáltatás és egyéb állandóan visszatérő munkája azonban nagyon nagy tervszerűtlenségbe jut a községhez. Az ilyen statisztikai gyűjtést a faluban legtöbbször házról házra való járással kell összegyűjteni. Pl. 1936 év őszétől 1937. év tavaszéig a következő nagyobb összeírások voltak elrendelve:

Légoltalmi összeírás elrendelve
augusztus 6-án - október 31-i határidővel.

Tűzoltásra kötelezettek összeírása

elrendelve szeptember 20-én - október 31-i határidővel.

Értelmiségi összeírás elrendelve október 26-án, november 20-i határidővel.

Adóalanyok és adótárgyak összeírása elrendelve október végén, november 20-i határidővel.

Ebadó összeírás elrendelve november 19-én március 1-i határidővel.

Haszonállatok összeírása elrendelve január 25-én - március 15-i határidővel, stb. Itt a különböző rendelkezési és teljesítési időpontokból az látszik ki, hogy a különböző hatóságok mincsenek tekintettel egymásra s így egyrésztől munkatorlódás keletkezik, másrésztől pedig megismétlődő házról-házra járás keletkezik. Nem is szólva arról, hogy a falusi lakosság nem szereti ezt az állandó

terheltségét, mert mindig attól fél, hogy több adóval fogják megterhelni. Így tehát sokkal jobb és egyszerűbb lenne ezeket a nagytömegű összeírásokat egybevonni.

16./ A mai számviteli rend szerint a községek évi háztartási gazdálkodásáról hatféle mérleget kell készíteni:

I. pénztári mérleg: évi pénzügyi változások végeredményét mutatja.

II. számadási mérleg, évi készpénz és értékpapír kezelés végeredményét jelzi.

III. jövedelmi mérleg: a gazdálkodás kedvező vagy kedvezőtlen eredményét mutatja.

IV. vagyonleltári mérleg: az évi szaporodott vagy apadt községi vagyont jelzi.

V. Gyarapodási és fogyasztási vagyonmérleg.

VI. próbamérleg, a gazdálkodásban

a felesleget vagy hiányt mutatja.

Ezeknek a mérlegeknek lehet, hogy van tudományos értékük, de könnyü áttekintésük és egyszerű ellenőrzésük nincs. Így tehát ez a módszer egyáltalán nem alkalmas, hogy a képviselőtestület, vagy annak számvizsgáló bizottsága ellenőrizni tudná a számadások helyességét. Pedig első feltétel lenne, hogy a képviselőtestület saját maga elutadjék rajta igazodni, hogy számba vehesse gazdálkodásának helyes vagy helytelen útját.

14./ Különösen a községi jóváhagyások rendkívül körülményesek, mert egy-egy községi elhatározást kis-évi 8-10 rendbeli irat. Ugyanis a képviselőtestület határozatát tárgysorozattal, meghívással, kihirdetési bizonyítvánnyal kell felszerelni, ezenkívül, ha valamely szabályrendelet alapján hozták a határozatot

akkor mellékelni kell a szabályrendelet másolatát, vagy ha rendelkezés alapján hozták a határozatot, akkor a rendelkezés másolatát kell mellékelni. Ezekre nyilvánvalóan nem lenne szükség, különösen mellőzni lehetne a tárgysorozat, meghívó, kihirdetési bizonyítvány mellékelését, mert hiszen enélkül nem is lehetne közgyűlést tartani, tehát az elhatározás nem is születhetett volna meg.

13./ Községeknek a háztartási alapon kívül egyéb alapjai is vannak, pl. segélyalap, vízműalap, inségalap, szépészeti alap stb.

Azonban néha előfordul, hogy valamilyen ok következtében az egyik alaptól tényleges kifizetést nem tudnak teljesíteni, viszont a másik alapnál van megtakarított, illetve felhasználatlan tőké, ilyenkor rendszerint kölcsönt vesz

a község a másik alapból, azonban ezt a kölcsönvételt éppen úgy el kell a képviselőtestületnek határoznia, éppen úgy jóvá kell hagynia a vármegyének, mintha bankkölcsönt vettek volna fel. Ez egyrészt hátráltatja a fizetést, másrészt pedig egy csomó felesleges munkát ad.

14./ A kórházi értesítőben a kórházi betegek vagyoni viszonyait a községi előljáróság igazolja. Ennek az a jelentősége, hogy a betegen vagy fizetőköteles hozzátartozóin a kórházi költség behajtható-e vagy sem. Ha a behajtás lehetetlen, akkor ezt még a járási főszolgabírónak is igazolni kell - láttamozásával. Ez teljesen felesleges munkaszaporítás, mert a községi előljáróság a bizonyítvánnyal vagy igazolás adatainak valódiságáért anyagi és fegyelmi felelősséggel tartozik. A főszolgabíró a vagyoni körülményeik az illetőnek nem

ismeri, így tehát csak "bizalomból" láttamozza.

15./ A községi előljáróság^{illetve} (a községi bíró törvényes felhatalmazás alapján kisebb polgári peres ügyekben és mezőrendőri ügyekben ítélezik és büntetést is szabhat ki. A községben viszont előfordulnak olyan viszonyok szabályozása, amelyeknek kihágást és sankciót kell maguk után vonniok, ilyenkor az-
tán kéri a vármegyét, hogy hozzon szabályrendeleteket. Ha a mezőrendőri és kisebb polgári peres ügyekben eljárhatnak, vagyis érettek az elintézésre, miért nem lehetne módot adni kihágást megállapító szabályrendeletek~~re~~ alkotására? A ma élettempója nem tűri a hosszadalmas és bonyodalmas ügyintézési módozatokat, nincs lehetőség az éveken át vándorló akták sorsát figyelni és kivárni. Ezért a racionalizálásnak arra kellene irányulnia, hogy lehe-

tőleg minden közigazgatási működés elsőfokon a községnél legyen elintézhető. A közigazgatásnál a kisebb polgári peresügyekben, a mezőrendőri és a község hatáskörébe tartozó kihágási ügyekre meg kellene szüntetni a perrendszerű ügyintézési módozatokat, mert a ma érvényben lévő perrendszerű elintézési formák nagyon bonyolultak, pl. valaki szabálytalanul hajt, ilyenkor az ügyet felderítő csendőrség feljelentést terjeszt be a főszolgabíróhoz, az tárgyalást tűz ki, megidézi a vétkest, aki sokszor 10-15 kilométert gyalogol a járás székhelyéig, lehet, hogy az ügy nem dől el, mert bizonyítás kiegészítést kért a fél, vagy új tárgyalási határnapot kell kitűzni s most a fél újból begyalogol a tanúkkal. A bizonyítás alapján aztán a felet megbüntetik, 2-3 vagy 6 pengőre. Az ítélet egy példányát a fél kapja,

melyet 15 nap alatt megfellebbezhet. Ha nem fellebbezi meg, ki-küldi a főszolgabíró a községi előljáróságot behajtás végett, ez pedig 8 nap alatt felhívja a felet a kifizetésre, aki azonban nem fizet, így az előljáróság zálogolási eljárást vezet ellene, melyet nem lehet behajtani, vagyis nemleges eredménnyel végződik, ilyenkor aztán külön községi bizonyítványban igazolni kell a községi előljáróságnak, hogy a nemleges zálogolási jegyzőkönyvbe felvett adatok a valóságnak megfelelnek. Ezt előterjesztik a főszolgabíróhoz, hogy a pénzbüntetést helyettesítő elzárás büntetésre értesítse a felet. Így tehát egy lényegtelen és ügy miatt a fél 3-4 munkanapot is elveszít, mely káros a félnek, a nemzet-gazdaságnak, ezenkívül pedig a községi jegyző, főszolgabíró ha fellebbezett akkor az alispán is annyi mun-

kaidót, és papírt használ, mely jóval meghaladja a pénzbüntetés értékhatárát. Az ilyen ügy^{et} a községi jegyző is megtarthatná, vagy pedig maga a csendőr mihelyt a kihágást észleli, hiszen ez nem is lenne új, mert a közlekedési kihágásokat Budapesten a közlekedési rendőr a helyszínen bünteti.

16./ Ha az árvaszék valamilyen alaptól egy gyermeket segélyben akar részesíteni, akkor a községi jegyzőnek az árvaszék felhívására 8-10 oldalas környezettanulmányt kell készíteni legalább 5 segélyre szoruló árváról, s egyúttal javasolni, hogy melyiket ajánlja a segélyre. Az árvaszéki referens azonban rendszerint mást szokott az aktából javasolni s így előfordul, hogy nem az arra legjobban rászoruló gyermek, kapja meg az 5 pengő segélyt. Ezt és az ehhez hasonló ügyet is az előljáró-

ságon^{ak} kellene intézni, mert az igényjogosultság megállapítását és a segély kiosztását^{inak nem} ~~ezenek~~nek írásbeliség nélkül elintézné egyrészt tárgyilagossabban, másrészt pedig az árvaszék is megtakarítaná az ügyre fordított munkaidejét.

17./ Különösen érthetetlen, hogy a kutyákat miért kell évenként 8-szor összeírni. Leírják a kutyát először az eb-bejelentési lap kitöltésekor, a 2, 3. 4. esetben, amikor az ebadó kivetési lajstromot elkészítik, mert ezt a lajstromot 3 példányban kell készíteni, 5. esetben az ebadókról szóló nyugta kiállításaikor, 6. és 7. esetben akkor írják le, amikor az ebeket veszettség ellen oltás céljából összeírják. A nyolcadik leírást az állatorvos végzi, amikor a beoltott ebekről kiállítja az igazolványokat. Az ebek leírása abból áll, hogy a kutyáknak egyenként leírják a

fajtáját, korát, színét, iávrát, ismertető jeleit és hogy mi célra használják. Tehát valóságos személyleírást kell minden kutyról készíteni. Más fontosabb adókivetési lajstromokat csak egy példányban kell készíteni, így tehát érthetetlen, hogy a kutyákról miért kell három példányt készíteni?

Ezeket a példákat, illetve hibákat Koncz János dr. "Önkormányzat és közigazgatás" c. könyvéből, a "Községi Közlöny"-ből és saját tapasztalatomból merítettem. Közigazgatásunk hibáinak ez azonban csak nagyon kis töredéke, és pedig azok melyek az első pillanatra szembetűnnek. Sokat lehetne ezekről írni, azonban ezekből is meg lehet világítani, hogy nálunk nagyon sok esetben a forma a fontos, nem pedig a lényeg.

A mai állami és társadalmi rend

alapeszméjének és céljának megvalósítására csakis a decentralizáció jegyében racionalizált községi közigazgatás lenne alkalmas. A racionalizálásnak ezért elsősorban arra kellene irányulnia, hogy lehetőleg minden közigazgatási működés elsőfokon a községnél legyen elintézhető. Azért olyan községi ügyviteli rendszert kellene alkotni, mely nem akta elintézésre, hanem az ügy megfelelő megoldására fekteti a súlyt. A közigazgatásnak az a feladata, hogy az államigazgatás ráeső hán yadát ellőssa és hogy az élet bajait orvosolja. A közigazgatás azonban az élet bajai-
val csak tünetileg foglalkozik, nincs eszkö-
ze és ^{seve} ~~heve~~ arra, hogy megszüntesse vagy megelőz-
ze a bajokat, s ezért mindent felterjeszt s
így ebben a kiut-keresésben ismét csak egy
csomó munkatöbblet keletkezik anélkül, hogy a

a bajokat meg-~~al-~~olta volna, Szükség volna tehát a magyar községi közigazgatás megújulására, mert amíg ez meg nem történik, addig a községi közigazgatásra felépített magyar közigazgatást nem lehet korszerűvé tenni. Most Mártonffy Károly dr. miniszteri tanácsos ~~int~~ a Közigazgatás -Racionalizálási Bizottság vezetője irt egy munkát, melyben feltárja a hibákat, utmutatást nyújt a reformok megvalósítására. Szerinte a községek munkájának túlterheltségét az okozza, hogy 1./ a hatóságok és hivatalok egymás munkájáról nem tudva, rendszertelenül terhelik meg a községet feladatokkal, 2./ nincs olyan szerve, mely a községi közigazgatás működését egyetemes szempontból figyelemmel kísérné és az egyöntetűséget biztosítaná, 3./ a felettes hatóságok tisztviselői nincsenek tudatában annak, hogy rendel-

kezéseik a végrehajtás során mily munkaterheket okoznak. 4./ nincsenek kiselejtezve az idejétmult munkák végzését előíró jogszabályok. 5./ tulzott az irásbeliség, 6./ sok az egyéni, a községekkel érintkező hatóságok hivatalok személyzetétől származó - elgondoláson alapuló, ötletszerű munka, 7./ a rendeletek és utasítások tömegéből csak hosszas kutatás után találhatók fel a konkrét ügyre vonatkozók, 8./ rendszerre vált a felek irásbeli vallomásszolgáltatásra kötelezése, holott a vallomási iverket az egysuerü ember kiállítani nem képes és így azok kitöltése a jegyzőre hárul, 9./ oly anyagszámadások készítését kívánják meg, amelyeknek kiállítására nagy munkát és több költséget okoz, mint az elszá-molt anyag értéke.

A törvényhozásnak és kormányzásnak

meg kell azokat a módokat találni, hogy a modern élet követelményeinek és ősi alkotmányunk szellemének megfelelően a községi önkormányzatot az állami életbe beállítsa. Németországban már megoldották ezt a kérdést is. Általában az a hiedelem, hogy a német központosítás teljesen megszüntette a községi önkormányzatot, ez azonban nem felel meg a valóságnak, mert dr. Frick birodalmi belügyminiszter maga jelentette ki, hogy a községi alaptörvény nem szüntette meg az önkormányzatot, csupán eltávolította belőle azt, ami a fejlődés szempontjából akadályt jelentett és mindent hozzáadott, ami szükséges volt a nép gondozása és az önkormányzat fejlődése szempontjából. Az önkormányzatokban mindent meghagytunk, amivel a községek fejlődhetnek, de egyúttal egyéni felelősséget adtunk azoknak, akik az önkormány-

zati igazgatásban résztvesznek /: ~~III.~~ Internationaler Gemeinden ~~Kongress~~ 1936. 6-12: X
Községi Közlöny 1936. évi 28.sz.: /

Nálunk is szükséges lenne tehát a reformokat minél hamarabb megvalósítani. Nagyon helyes lenne, ha az előljáróságot testületté alakítanák át, ezzel az egész közigazgatás mozgékonyabbá válna. s így az apróbb belső ügyeket az előljáróság tanácsülésben intézné el, pl. kisebb adományok, anyagbeszerzések stb. Különösen mezőgazdasági községekben lenne nagy jelentősége ennek, mert itt a képviselő testületi tagokat tavasztól ősziig nagyon nehéz összehívni, Ez nemcsak gyorsítaná a közigazgatást, hanem az előljáróknak nagyobb tekintélyt is adna, egyben nagyobb felelősséggel is tartoznának.

Meg kellene a jóváhagyások rendsze-

rét változtatni, mert helytelen, hogy sok jelentéktelen ügy kerül jóváhagysá alá, másrészt pedig a jóváhagyás több hatósági fokozaton megy keresztül, míg véglegesen jóváhagyják. Nagyon elegendő lenne. ha a község határozata vármegyei jóváhagyáson nem terjedne túl, mert hiszen a vármegye a maga önkormányzati hatáskörében a jóváhagyások körülményeit jobban ismeri, mint a minisztérium.

pl. nem sokkal jobban tudja-e a megye, hogy a községhezán szükséges-e egy új állás szervezése, ezenkívül sokkal jobban tudja, hogy az ezzel járó kiadásokat tudja-e a község fedezni, vagy sem? A községi önkormányzat legfőbbképen a községi háztartásban éli ki magát, mert ez ad erőt a külső rendeltetésének megvalósítására. Önkormányzatunk megkötöttsége a községi háztartást is a gyámsá-

alá helyezte, pedig nélkül a község fejlődésének kívánalmái nem válhatnak valóra, nélkül a közboldogulást nem lehet szolgálni. A mai rendszer szerint az önkormányzatok költségvetése, megyei, miniszteri^{helyi}-bizottság jóváhagyására szorul még abban az esetben is, ha pótdó kivetése nélkül is meg tud élni. Koncz János dr. szerint leghelyesebb lenne, ha a jóváhagyás tekintetében kétféle határ állapíttatnék meg:

olyan községi költségvetés, mely nem igényel 30 %-nál nagyobb pótdót, ne tartozzék semmiféle jóváhagyás alá, csupán tudomásulvétel és a végrehajtás ellenőrzése céljából terjesztessék fel a vármegye alispánjához

A 30 %-nál nagyobb, de 50 %-nál kevesebb pótdóval dolgozó költségvetés csak az alispán jóváhagyása alá tartozzék.

60 %-nál nagyobb pótdóju költség-

vetések tartozzanak a belügyminisztérium el-
birálása alá.

Nagyon fontos lenne az is, hogy a
községi életnek, illetve színvonalnak megfe-
lelően lennének a számviteli szabályok, olyan
számvitelre lenne szükség, mely nem pocsékolja
az időt, hanem amelyet a község ..laikuscsopor-
ta is megért, amelyet áttekinthet. Nagyon szüksé-
sleges lenne a járási számvevősegeket vissza-
állítani, mert ez nemcsak ellenőrizte a ház-
tartást hanem irányította is. Nem helyes az,
hogy a főszolgabírónak nincs számviteli ellen-
őrző közege, pedig ez olcsóbb lenne és gyors-
sabb község fejlesztést tudna biztosítani.

Régebben az erdélyi községekben
volt egy nagyon jó módszer: a tőkegyűjtés.
Ha az ember valamelyik jegyzőnek most említi,
kineveti, lehetetlen megvalósítani - mondja -

hiszen a mostani terheket is alig bírjuk fedezni, nemhogy tőkét gyűjtsünk. Szerintem meglehetne csinálni. Minden községet kényszerítenének, hogy költségvetési bevételének 3 %-át erre fordítsa s így addig tőkésítene a község, míg felgyülemlett tőkéjéből valamilyen közalkotásnak költségeit egészben vagy részben fedezhetné. Ennek az a jelentősége is meglenne, hogy a rendszerint konzervatív képviselő-testületi tagok - ha a község valamit alkotni akar - nem hivatkozhatnának a pénztelenségre.

Nagyon fontos lenne, hogy a felettes hatóság az előljárással szemben bizalommal lenne, mert a hivatalos bizalomnak kellene legalább olyan fokúnak lenni, hogy a jelentésben, határozatba foglalt és hivatali felelőségén alapuló állításokat külön igazolás nél-

kül is elhiggye, ha ez meg lenne, egészen felesleges lenne közokiratszerű felszerelés, mely a községi közigazgatásnak, illetve a községi közigazgatást vezető jegyzőnek munkatehert jelent.

A községi közigazgatás reformja alkalmával ügyelni kellene arra is, hogy az előljáróságnak illetve a jegyzőnek nagyobb hivatali bátorsága legyen, mert ha ez meg lesz a közigazgatás gyorsabb lesz. Most, hogy nincs hivatali bátorság, ennek az az oka, hogy a központosítás minden lényegtelen ügyet a magá hatáskörébe vont. E bátorságnak hiánya okozza sokszor az akták vissza és elküldését, mert az intézkedő tisztviselő a félelem következtében tétovázó és így minden ügyet felfelé irányít - ez tehát az oka, hogy sok ügy késedelmet szenved, amely pedig a közigazgatás tekintélyét

csorbitja. Lehet, hogy most ebből csak egyes embereknek lesz hátrányuk, de lehet hogy eljön olyan idő is, mikor a tisztviselőnek azonnal kellene cselekedni, aki azonban a hivatali bátorság hiánya miatt nem mer intézkedni, melyből pedig a nemzetnek nagy kára származik. Különösen az 1934:I. t.c. következtében csökkent a hivatali bátorság s így igyekeznek a tisztviselők a hivatali felelősségtől menekülni.

A községi-közigazgatásnak nemcsak ezek a hibái, hiszen ~~és~~ aki csak néhány hónapig dolgoztam a község házában, nem is ismerhetem, ismeretem inkább könyvekből ered, mindenesetre annyit láttam és tapasztaltam, hogy a reformra szükség van. A falu népe szereti a faluját, önkormányzatát és ennek fejlesztési igyekezetét, a községekben élt a nemzeti érzés legjobban

szabadságharcaink és nemzeti veszedelmeink idején, ezért tehát a kormányunknak kötelessége, hogy a közösségeknek igazi önkormányzatot adjon.

- . -

REGRENTI LUTETEMI KENTYTA
3462 1933 gyűjtőpórási naplószám